

EN TIDNING FRÅN
KOMMUNINVEST
2 2020

dialog

EVA MÖRK, NATIONALEKONOM

Så blir framtidens kommuner

Coronakrisen
KOMMUNINVEST
STÖTTAR INKÖP

Ny skatterapport
KOMPENSERA
DE MINSTA

Förnyaren
MATLAGNING
PÅ DISTANS

ÖDETS DANSLEKTIONER

ATT SKRIVA EN LEDARE i coronatider är inte enkelt. Många frågor söker sina svar, men många är omöjliga att besvara. Den otålige som vill ha besked om ett slutdatum för pandemin, får räkna med att vänta på svar.

Det vi, som verkar i det kommunala finanssamarbetet, kan ge besked om är vår styrka i form av gemensamma muskler. Med Region Kalmar län som ny medlem har Kommuninvest numera 291 medlemmar av 310 möjliga. Det innebär att 278 kommuner och 13 regioner har anslutit sig. Som bekant för de flesta läsare är vår grundidé ”Tillsammans får vi bättre lånevillkor än var och en för sig”. En förutsättning för detta är bland annat ett solidariskt borgensåtagande och att medlemmarna ställer upp på de kapitalkrav som myndigheterna ställer på kreditinstituten. På föreningsstämman i april togs ett enhälligt beslut om att genom årliga ökningar höja kommunernas insatskapital från 900 kronor till 1300 kronor per invånare år 2024. Regionernas insatskapital – som är en femtedel av kommunernas – höjs successivt från 180 kronor till 260 kronor per invånare år 2024. Detta bedömer vi ska räcka för att med bred marginal täcka både interna och lagstadgade kapitalkrav. Samtidigt får vi se till att inte ha för mycket grädde vid det egna kaffebordet. Kommuninvest måste hålla nere sina administrativa kostnader. Arbetet pågår och just nu är vi på bolagsnivå nere på 6 räntepunkter* i förhållande till utlåningen. År 2017 var motsvarande kostnad 8 räntepunkter.

Det sägs att bra idéer är oberoende av tid och rum. Sedan Kommuninvest startade 1986 har verksamheten i både tuffa och goda tider visat sig fungera väl. Genom att samverka får medlemmarna billiga och bra lån. Och välfärdsinvesteringar i den kommunala och regionala sektorn är nödvändiga framöver.

Oanade händelser som coronapandemin har medfört överkliga konsekvenser när det gäller människoliv och ekonomi. För Sveriges kommuner och regioner kommer den minskade skattekraften att få svåra effekter. I närtid kommer inte likviditeten att påverkas, eftersom

Skatteverkets utbetalningar år 2020 är baseras på 2018 års inkomstdeklarationer. Först 2022 kommer coroneffekterna att slå igenom, eftersom intäktbasen då är 2020 års deklarationer. I sammanhanget är det angeläget att förstå skillnaderna mellan likviditet och resultat.

DET FINNS ANLEDNING TILL ytterligare oro, bland annat för ökat försörjningsstöd till invånarna, eventuellt lokalt näringslivsstöd samt ökad sjukfrånvaro. Kommuner och regioner med engagemang i flygplatser eller konferens- och hotellanläggningar har extra stora utmaningar. På Kommuninvest är vi noga med att inte lägga oss i våra medlemmars politiska prioriteringar och beslut, men sannolikt kommer ett antal av Sveriges kommuner och regionen vara tvungna till tuffa beslut för att klara av det som kommunallagen benämner ”god ekonomisk hushållning”.

Coronapandemin slår hårt. Det kommer att bli en svår och lång kamp att återhämta sig. Samarbeta och effektivitet blir allt mer angeläget. Ett plus är att kommunsektorn har ett starkt stöd från allmänheten. Vårt att uppmärksamma är också att både rikspolitiker och myndigheter har bestämda uppfattningar om hur Sveriges regioner ska skötas. Ordet är fritt, men det är viktigt att förstå att regionerna har en lagstadgad självständighet, vilken vilar på en demokratisk grund.

En värdefull insats är att Sveriges fyra största kommuner i ett gemensamt borgensåtagande har tagit en kredit om en halv miljard kronor som ställts ut av Kommuninvest till SKL Kommentus. Denna kredit är helt räntefri och ska användas för inköp av skyddsutrustning till alla svenska kommuner.

Trots att livet just nu inte går som en dans, kan vi skönja möjligheten till sundare värderingar. En färsk undersökning kopplad till coronapandemin visar att mer än hälften av svenska folket vill skaffa sig andra vanor. Det handlar om ekonomi, hälsa och miljö. Måhända kan ödet ge oss några positiva lektioner ...

* EN RÄNTEPUNKT ÄR EN HUNDRADELS PROCENTENHET.

KOMMUNINVEST

Kommuninvest ägs av svenska kommuner och regioner och är kommunsektorns största långgivare.

dialog

Kommuninvest Dialog

ges ut av
Kommuninvest Ekonomisk förening
i samarbete med
Springtime-Intellecta.

Adress:
Box 124
701 42 Örebro

Besöksadress:
Drottninggatan 2
Fenixhuset

Telefon:
010-470 87 00

Hemsida:
www.kommuninvest.se

E-post:
andreas.ericson
@springtimeintellecta.se

Ansvarig utgivare:
Tomas Werngren, VD

Redaktör:
Andreas Ericson

Omslagsfoto:
Karl Melander

Tryck:
Prinfo Welins
Örebro 2020

Dialog trycks på
Edixion offset som är ett
klimatkompenserat papper.

#2 2020

FOTO: SHUTTERSTOCK/COLLAJE

Det värsta kan ligga framför oss

Coronapandemin slår mot både folkhälsan och ekonomin. Kommuninvests Emelie Värja diskuterar de kommande åren för kommunernas räkning.

6

FOTO: ERIK CRONBERG

Kommunerna i förändringens tid

Nya statsbidrag och lokal fastighetsskatt är några förslag professor Eva Mörk har för att möta framtidens utmaningar.

14

FOTO: SHUTTERSTOCK

En halv miljard till skyddsutrustning

För att kommuner och regioner snabbt ska få tillgång till vårdutrustning ledde SKR ett unikt samarbetsprojekt.

26

FOTO: KOMMUNINVEST

12

Stämman

Kommuninvests föreningsstämma 2020 genomfördes digitalt.

FOTO: UDDEVALLAHEM

22

Välfärdsinvesteringen

I Uddevalla tas både värmen och kylan från berggrunden.

FOTO: TERESE ANDERSSON

29

Krönika

Björn Bergstrand om en hållbar omstart efter pandemin.

FOTO: ERIK CRONBERG

31

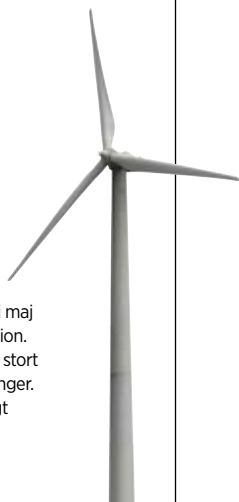
Förnyaren

Yrkesläraren Johan Larsson ordnar kockutbildning på distans.

Noterat

5
miljarder

Det är beloppet som Kommuninvest i maj emitterade i sin tionde gröna obligation. Intresset för transaktionen var mycket stort och emissionen övertecknades 1,6 gånger. Kommuninvest har nu sammanlagt 37,5 miljarder kronor utestående i fem gröna obligationer.

Ny rapport

REDAN INNAN CORONAKRISEN stod kommunsektorn inför stora investeringsbehov för att säkra framtida välfärdsåtaganden. I en ny rapport från Kommuninvest, Finanspolitiska ramverket och kommunerna, diskuteras finanspolitiken och ansvarsfördelningen inför tillkommande investeringar. Rapporten finns att ladda ner på Kommuninvests hemsida.

Från 8 till 40 procent

DET ÄR HUR STOR andel av kommunerna som numera tar emot ansökningar om ekonomiskt bistånd digitalt jämfört med 2016. Ekonomiskt bistånd är därmed den e-tjänst för kommuninvånare som ökat mest

under de senaste åren. Men inom andra områden behöver utvecklingen gå snabbare, menar Socialstyrelsen i deras senaste kartläggning av e-hälsa och välfärds-teknik.

Lindesbergs kyrka.

Lindesberg tidigarelägger investeringar

DET GÖR LINDESBERGS kommun för att hjälpa företag klara coronakrisen. Kommunen har redan fattat beslut om budgeten för år 2021. Något som normalt görs i slutet på året. Därmed kan 66,7 miljoner kronor investeras i områden som underhåll av gator och lekplatser samt arbeten inom vatten och avlopp.

Kommuninvest ansluter sig till nätverk för hållbara obligationer

NASDAQ SUSTAINABLE BOND NETWORK som startades i december är en offentligt tillgänglig webbplattform för gröna, sociala och hållbara obligationer. Genom att emittenter kan publicera data och effektrapporter på plattformen så får hållbarhetsinriktade investerare på ett effektivt sätt tillgång till all information de behöver. Nu har även Kommuninvest valt att ansluta sig till plattformen.

– Vi är särskilt stolta över att notera att plattformen bygger sin indikatoruppsättning på rekommendationerna i Nordic Position Paper on Green Bonds Impact Reporting, säger Björn Bergstrand, hållbarhetschef på Kommuninvest.

40,8 poäng

Helsingborg får 40,8 poäng av 52 möjliga

DET FÅR HELSINGBORG i tidningen Aktuell Hållbarhets miljörankning, och är därmed Sveriges bästa miljökommun år 2020. Rankningen mäter aktivitet och ambitioner inom miljöområdet och väger i år även in kommunernas utsläppsdata. På andra plats kommer Gävle kommun med 38,6 poäng, följt av Stockholm med 37,6 poäng.

Uppsala och Knivsta hjälper företag klara krisen

FÖRETAGSAKUTEN ÄR ETT nystartat samarbete mellan Uppsala kommun, Knivsta kommun, och Uppsala Innovation Centre som erbjuder företagare med upp till 50 anställda fem timmars kostnadsfri rådgivning för att klara coronakrisen. Coacherna i Företagsakuten hjälper till med alltifrån handlingsplaner för likviditet och kostnader till hur man söker statliga stöd. De fungerar också som bollplank.

– Jag tror att den största nyttan jag och mina kollegor har kunnat göra är att finnas till hands, att de som drabbats har någon som lyssnar och bryr sig, säger affärscoachen Jonas Listenius.

Jonas Listenius.

Kalmar station.

Ny medlem i Kommuninvest

KOMMUNINVEST VÄLKOMNAR Region Kalmar län som ny medlem. Ett av skälen till varför regionen går med är de goda lånevillkor som Kommuninvest kan erbjuda för en upphandling av nya tåg till den regionala kollektivtrafiken. Kommuninvest har därmed totalt 291 medlemmar, varav 278 stycken är kommuner och 13 är regioner. Det motsvarar nästan 94 procent av alla kommuner och regioner i Sverige.

3,4 procent

Det var Habo kommuns arbetslöshet för april. Tillsammans med Tjörn och Öckerö hade dessa tre kommuner den lägsta arbetslösheten i landet efter att coronakrisen brutit ut med full kraft.

Fler gode män

DET MEDDELAR LULEÅ

KOMMUN behövs på grund av coronapandemin. Många av de nuvarande gode männen är äldre och tillhör riskgrupper, vilket innebär att kommunen nu söker fler invånare som vill engagera sig för att hjälpa andra.

Luleå stadskärna.

Tiodubbling av digital vård

UNDER ÅRETS FÖRSTA månader har användningen av regionernas egna digitala vårdtjänster nästan tiodubbats, visar en sammanställning av SKR. Coronapandemin snabbar därmed på en omfattande digital omställning av vården. Även antalet utomlänskningar, digitala kontakter med vårdgivare utanför patientens hemregion, har ökat kraftigt.

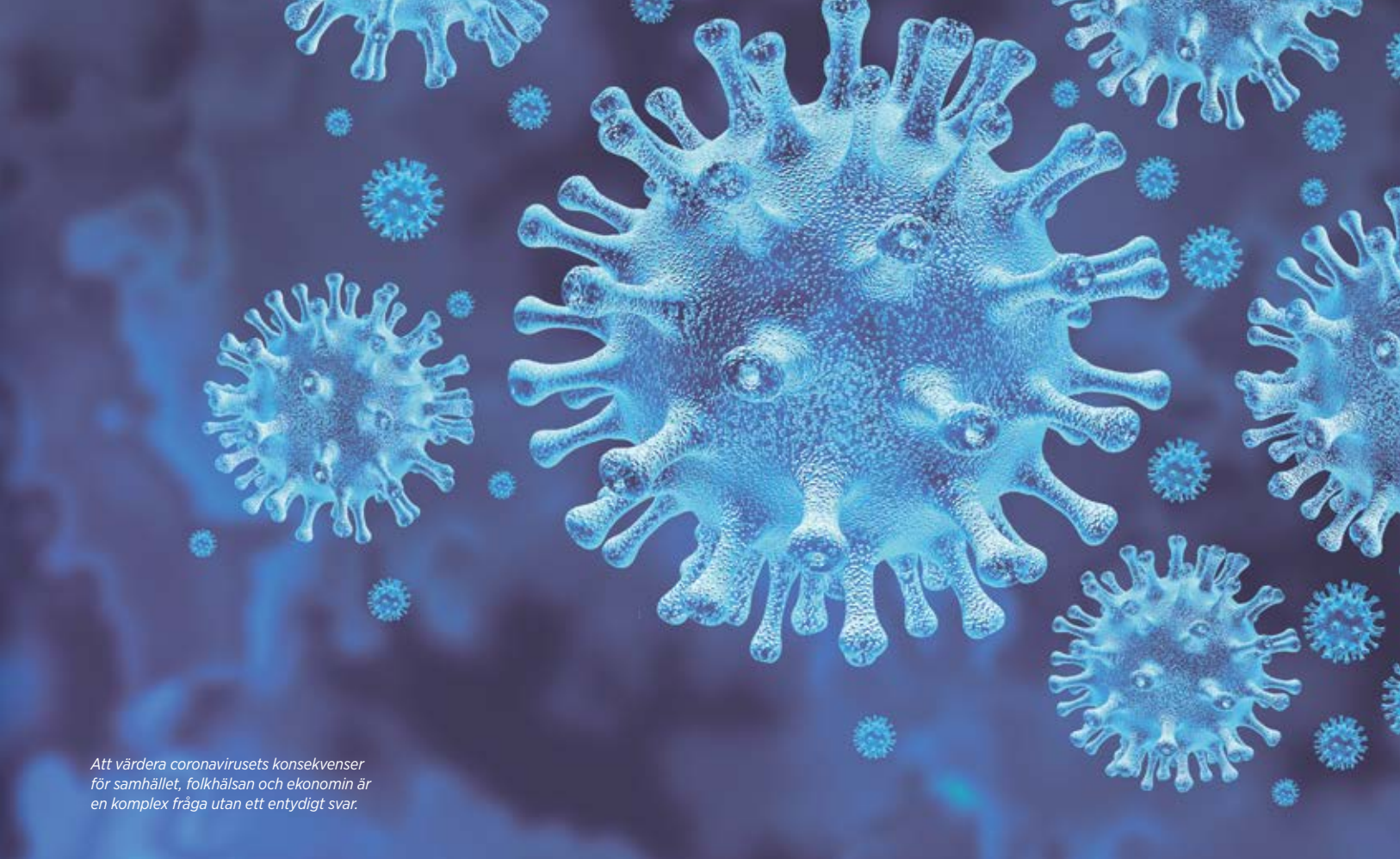

På väg mot en ny normalitet

För landets kommuner och regioner handlar det om att klara balansakten mellan att hantera och finansiera akuta utmaningar och samtidigt orka se framåt och planera för mer långsiktiga investeringsbehov.

TEXT: SUSANNA KULL FOTO: SHUTTERSTOCK/COLLAGE

Att värdera coronavirusets konsekvenser för samhället, folkhälsan och ekonomin är en komplex fråga utan ett entydigt svar.

Såväl sammanhållningen i samhället som förtroendet för beslutsfattare och myndigheter testas verkligen i denna tid av samhällskris och djup ekonomisk nedgång. Effekterna av pandemin som slår så urskillningslöst kommer vi också sannolikt få leva med under lång tid framöver, vilket inte minst utmanar landets kommuner och regioner.

– Min upplevelse så här långt är att staten, i det här fallet regeringen, har varit lyhörd för kommunernas behov i de insatser som gjorts. Statens stödmiljarder kompenserar för ökade kostnader och minskade intäkter, och som med den kunskap man har hittills, innebär att kommunerna klarar sitt resultat 2020. I många fall har de också en starkare likviditet än normalt. Kommuninvest fyller i sin tur en annan viktig funktion genom att vara en stabil kreditgivare och garant för effektiv finansiering av kommunernas investe-

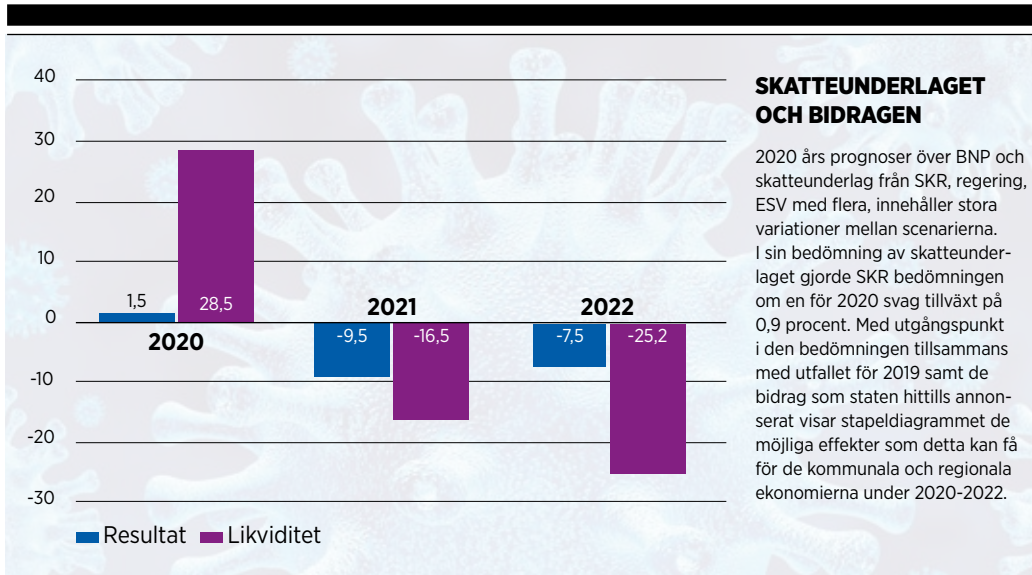
ringar, både idag och under kommande år, säger Emelie Värja, forskningsansvarig vid Kommuninvest.

Kommuninvest följer på nära håll utvecklingen för kommuner och regioner, där försättningarna för att tackla en samhällskris som denna skiljer sig åt på många sätt.

Hur skulle du sammanfatta det ni ser?

– Glesbefolkade kommuner med låga invånarantal är sårbara i normala tider och än mer förstås om skatteunderlaget minskar ytterligare framöver. Samtidigt tillför de statliga stödpaketen goda möjligheter att klara driften här och nu. Men även för en kommun med hög tillväxt och växande befolkning blir effekterna kännbara då deras behov av löpande investeringar kräver ett högre resultatmål för att uppfylla kraven på en god ekonomisk hushållning. Historiskt sett har kommunsektorn haft en självfinansieringsgrad på runt 60 procent för sina investeringar. En konsekvens av högre kostnader och minskade skatteintäkter framöver blir att en större del måste finansieras via lån.

I många av de kommuner där besöksnäringen är central drog nog många företag en lättnadens suck när beslutet om slopade reserestriktioner kom i början av juni. De har levt med en stor osäkerhet om det överhuvudtaget skulle bli någon säsong i år. Samtidigt vet vi ju inte hur resandet kommer se ut vare sig under sommaren eller under det närmaste året, vilket gör att till exempel flygplatser och konferensanläggningar som drivs i kommunal regi utgör fortsatta orosmoment. Jag tycker också att det är viktigt att se på utmaningen ur ett koncernperspektiv och därmed inkludera de cirka 2 000 kommunala bolag som ingår i sektorn. Många av de kommunala energibolagen hade det tufft redan före krisen med pressade elpriser som nu också kombineras med en minskad efterfrågan i pandemins spår. Kommunernas fastighetsbolag har mött vädjanden från det lokala näringslivet om att efterskänka hyreskostnader och där är fortsatta hyresreduktioner att vänta för att minska konkursrisken bland hyresgästerna. →

SKATTEUNDERLAGET OCH BIDRAGEN

2020 års prognoser över BNP och skatteunderlag från SKR, regering, ESV med flera, innehåller stora variationer mellan scenarierna. I sin bedömning av skatteunderlaget gjorde SKR bedömningen om en för 2020 svag tillväxt på 0,9 procent. Med utgångspunkt i den bedömningen tillsammans med utfallet för 2019 samt de bidrag som staten hittills annonserat visar stapeldiagrammet de möjliga effekter som detta kan få för de kommunala och regionala ekonomierna under 2020-2022.

”Säkert har vi även lärt oss en hel del som gör att vi till och med på vissa områden kan gå stärkta ur krisen.

Emelie Värja, forskningsansvarig på Kommuninvest

– Förutsättningarna är som sagt olika men samtidigt tycker jag att vi kan konstatera att både miljardstöd från staten och möjlighet till effektiv finansiering av fortsatta investeringar fyller sina funktioner i detta svåra läge.

I samband med ett webinarium som Kommuninvest höll i mitten av maj, ställdes frågan till kommuner och regioner om hur de ser på möjligheterna att hantera ekonomin under kommande år. En övervägande majoritet svarade att det kommer bli svårare eller mycket svårare.

Vad är din tolkning av den konsensus som präglade svaren och därmed synen på den ekonomiska styrkan i sektorn?

– Dessvärre måste jag nog hålla med. Kommunerna kan räkna med att skatteutbetalningarna löper på enligt planerat för 2020, samtidigt som en rejäl återbetalning är att vänta på grund av minskade skatteintäkter 2022. Med hjälp av statliga stödmiljarder gäller i närtid en högre likviditet än normalt, men under 2021 och framåt kommer likviditetsbehoven sannolikt att öka rejält. Ska kommunerna klara de mål som fastställs i kommunallagen, det vill säga klara balanskravet och god ekonomisk hushåll-

ning, finns stor risk att det kommer att leda till ekonomiska prioriteringar och att investeringar skjuts på framtiden.

– Samtidigt är det viktigt att sektorn kan upprätthålla en planerad investeringstakt, dels för att inte skjuta upp underhåll, dels för att investeringar samhällsekonomiskt kan utgöra en motor som stimulerar och bidrar till en snabbare återhämtning. Men återigen, det är i nuläget svårt att överblicka effekterna och hur världen kommer se ut efter pandemin. Så här långt är jag dock glad över att insikten finns om att den tuffaste tiden ekonomiskt ligger framför oss.

– Sammanfattningsvis kan vi redan nu säga att det handlar om långsiktiga effekter och det är knappast 2020 som kommer bli tuffast ekonomiskt eftersom likviditeten upprätthålls av miljarder i statsstöd. Sektorn jobbar för fullt med att klara situationen här och nu. Många svårigheter ligger dock framför oss vilket gör att de måste orka se framåt och planera för en finansiering som kan upprätthålla investeringstakten långsiktigt. Säkert har vi även lärt oss en hel del som gör att vi till och med på vissa områden kan gå stärkta ur krisen i kraft av nya erfarenheter som kommer kunna hjälpa oss att möta framtida utmaningar! ■

Kalmar har flera år i rad utsetts till Sveriges sommarstad.

Nytt läge för Kalmar

Maria Björkman, ekonomidirektör i Kalmar kommun, berättar om pandemins omedelbara effekter och läget i kommunen så här långt.

TEXT: SUSANNA KULL FOTO: SHUTTERSTOCK

Historiens vingslag finns alltid närvarande i Kalmar, som numera även kan kalla sig universitetsstad och tillväxtkommun. Men precis som hos övriga kommuner runt om i landet har pandemin vänt upp och ner på mycket i tillvaron och skapat osäkerhet om framtiden, berättar Maria Björkman.

– En central och omedelbar fråga, i det akuta inledningsskedet av pandemin, var att säkerställa tillgång till godkänd skyddsutrustning och se till att det fanns interna rutiner för att samordna inköpen. Vilket skedde med hjälp av ett stort engagemang runt om i verksamheten. Materialfrågan samordnas av Länsstyrelsen tillsammans med länets alla kommuner. Även frågan om att säkerställa bemanningen vid sjukfrånvaro har varit central, vilket hanteras väl med vikarier. Under denna period gick också kommunens gymnasium och universitet över till distansundervisning, medan grundskola och förskola fortsatte i princip som vanligt.

Om vi ser till hela perioden fram till nu, det vill säga mitten av juni, vad vet ni om pandemins konsekvenser så här långt?

– Först kan jag konstatera att en stor del av kommunens verksamhet har kunnat rulla på

som vanligt. Naturligtvis med hänsyn till de restriktioner som gäller för samhället i stort såsom social distansering, stanna hemma om man känner sig sjuk och så vidare. Just nu pågår en kartläggning i kommunkoncernen för att fånga de effekter av pandemin som kan kopplas till verksamheterna samt vilka uppdrag som satts på paus och försenats tillsammans med de mål som påverkats och därmed kanske behöver revideras. En sammanställning tas nu fram lagom till sommarledigheten som inte minst blir viktig för att våra politiker ska kunna skapa sig en god bild av nuläget.

Till följd av coronaviruset har regeringen vidtagit ett antal statliga stödåtgärder. Det handlar om tillskott i pengar men även om stöd vid korttidsarbete och ersättning för höga sjuklönekostnader.

Hur ser det ut i Kalmar kommun – har stödpaketet till exempel gett er en högre likviditet än normalt?

– Nej, jag kan inte säga med säkerhet att jag ser just den effekten. Men det kan å andra sidan ha att göra med att kommunkoncernen är inne i en oerhört intensiv investeringsfas, faktiskt på historiskt höga nivåer. Bara för 2020 beräknar vi helt enligt budget att göra investeringar för

Kalmar kommun i sydöstra hörnet av Sverige har drygt 69 000 invånare.

MARIA BJÖRKMAN

*Ekonomidirektör,
Kalmar kommun*

1,4 miljarder kronor och vår plan är att hålla den takten också under de närmaste åren. När det gäller likviditeten gör vi kontinuerligt parallella prognoser för att se skillnaden, det vill säga en prognos som följer det som tidigare var normalläget och en som följer effekterna av pandemin. Den bedömning som vi gör nu för 2020 är försiktigt positiv där vi tror på ett nollresultat. Sedan är vi ju väl medvetna om att de verkliga utmaningarna kommer 2021 och 2022. Övriga stödåtgärder som vi nyttjat är möjligheten till korttidspermitteringar för medarbetarna på kommunens flygplats, och självklart det stöd som utgår för ökade hälso- och sjukvårdskostnader respektive sjuklöner.

Du nämnde tidigare att kommunkoncernen är inne i en intensiv investeringsfas. Hur resonerar ni kring möjligheterna att orka upprätthålla investeringstakten framöver såsom planerat?

– Vi är en tillväxtkommun och därmed krävs löpande investeringar i exempelvis simhall, ishall, verksamhetslokaler för skola och omsorg och bostadsutveckling, parallellt med att vi bygger ett nytt reningsverk. Det är som mest

intensivt under kommande år med en planerad investeringsnivå på 1,7 miljarder kronor för 2021 och 1,6 miljarder kronor för 2022, för att därefter sjunka. Vårt utgångsläge och vår ambition är att vi ska kunna hålla i den planerade höga investeringstakten baserat på den information vi har idag om pandemins effekter.

– Under hela denna kris är min upplevelse att vi med gemensamma ansträngningar klarat att ha fokus här och nu med att hålla igång verksamheterna och ha koll på ekonomin, samtidigt som vi hela tiden försöker vara framåtblickande med stöd av olika scenarier. Mycket arbete återstår dock för att hitta en långsiktigt hållbar linje för finansiell planering för kommunkoncernen, och att hitta en balans som anger vad en ekonomisk god hushållning innebär för oss och vilka mål som då gäller. Vi måste ta oss tid att tänka strategiskt och försöka definiera hur Kalmar kommun ska se ut i ett nytt normalläge efter corona. Jag är övertygad om att vi klarar det, men det kommer att krävas att vi tänker nytt och vågar göra saker och ting lite annorlunda i dessa exceptionella och utmanande tider. ■

GARANT FÖR FORTSATT STABIL OCH FÖRMÅNLIG FINANSIERING

Under pandemins första veckor skedde en dramatisk ökning av Kommuninvests nyutlåning, för att därefter plana ut på mer normala nivåer. Dialog frågade Kommuninvests utlåningschef Björn Söderlundh; Vad var det som hände?

TEXT: SUSANNA KULL

– Som mest intensivt var det under veckorna i mars då vår utlåning uppgick till 3,5 miljarder, varav 2,0 miljarder var nyutlåning. Jämfört med motsvarande period 2019 var det närmast en fördubbling. Den främsta orsaken var att obligationsmarknaden inte fungerade, vilket medförde att kommunerna vände sig till oss för att låna upp pengar till planerade investeringar. Det fanns initialt också en viss oro för att det framöver kunde bli svårt att låna, vilket ledde till att man ville säkerställa extra likviditet som buffert. När nu obligationsmarknaden stabiliserats gör det att även vår utlåning ligger på mer normala nivåer.

Vilka är de viktigaste budskapen till de kommuner som vill försäkra sig om att de även i utmanande tider kan få tillgång till en stabil och förmånlig finansiering?

– Kommuninvests uppdrag är dels att vara kommunsektorns största kreditgivare samt vara ett verktyg för samverkan genom att stå för en betydande likviditetsreserv. Det innebär att en kommun inte behöver bygga upp en egen buffert, utan kommer att kunna låna av oss när så behövs. Ytterligare ett viktigt budskap är att, trots en på många sätt pressad situation här och nu, orka lyfta blicken och säkerställa en långsiktig finansiell planering på koncern-

BJÖRN SÖDERLUNDH
Utlåningschef, Kommuninvest

nivå. Att i detta speciella läge ha en övergripande bild av hela verksamheten är centralt då det finns ett inflöde av likvida medel i form av de extra statsbidragen som utgått, samtidigt som intäkterna i vissa delar av kommunen mer eller mindre kan ha uttraderats. Det handlar om att säkerställa en balans så att det inte blir överlikviditet i ena delen och ebb i kassan i den andra. Inte minst är det viktigt för att kunna upprätthålla den planerade investeringstakten som även kan utgöra en motor som stimulerar en återhämtning. Det gäller verkligen att låta alla prognoser för likviditet och planer för framtida investeringar genomsyras av långsiktighet, eftersom de verkliga prövningarna med största sannolikhet ännu ligger framför oss.

”

De verkliga prövningarna ligger med största sannolikhet ännu framför oss.

KAPITALISERINGEN KLUBBADES MED DIGITAL HANDUPPRÄCKNING

Årets föreningsstämma blev historisk på två sätt, för första gången digitalt och för första gången utanför Stockholm. ”Men vi hade förstås helst sett att alla hade kunnat samlas, stämman är tillfället att skapa nätverk”, säger Ulf Bengtsson, föreningsstyrelsens sekreterare.

TEXT: DAVID GROSSMAN

Normalt är runt 400 personer samlade när Kommuninvest håller sin föreningsstämma under våren – denna gång var det bara tre personer fysiskt närvarande. Ordförande Göran Färm, föreningsstyrelsens ordförande, vd Tomas Werngren och Ulf Bengtsson, föreningsstyrelsens sekreterare.

På ett podium inne på Clarion Hotel Post i Göteborg satt de inför en tv-kamera assisterade av några tekniker.

Liksom många andra bolag och föreningar fick Kommuninvest denna coronavår genomföra sin stämma online.

– Det var någon gång andra veckan i mars som vi insåg att stämman inte gick att genomföra med deltagare närvarande, då hade rekommendationer från Folkhälsomyndigheterna kommit om att inte samlas i större sällskap och vi började planera för en digital stämma, säger Ulf Bengtsson.

Lokal var redan bokad på Clarion Hotel Post i Göteborg och även talare var inbokade, bland

annat den kände bulgariske statsvetaren och författaren Ivan Krastev som skulle tala om den politiska utvecklingen i Europa.

Nu fick det avblåsas i sista stund och en del av kostnaderna för konferenslokalen fick Kommuninvest ta.

– Tråkigast är förstås att vi inte kunde samlas eftersom stämman, vid sidan av de formella besluten, är tillfället då våra medlemmar från alla delar av landet kan dryfta frågor och skapa nätverk. Extra trist också att vi inte kunde ses i Göteborg när vi för första gången i Kommuninvests historia valde att hålla stämman utanför Stockholm, säger Ulf Bengtsson.

Det finns formellt inga hinder att ha en stämma med delegater uppkopplade online. Det kallas för en hybridstämma, det vill säga en kombination av fysiskt möte och online-möte. Eftersom stämman var utlyst att hållas i Göteborg skulle även besluten fattas där. Innan stämman satte igång gjordes en koll att de 136 personer som var uppkopplade i Zooms videosystem var rätt delegater. Röstningen gjordes via en handuppräkningsfunktion i systemet.

– Det kanske var lite förvirring ibland när delegater ”räckte upp handen” lite för tidigt i

Tre personer var på plats: Ordförande Göran Färm, föreningsstyrelsens ordförande, vd Tomas Werngren och Ulf Bengtsson, föreningsstyrelsens sekreterare.

röstningar, men i stort fungerade allt väl och det var förstås skönt att vi fick ett tydligt och klart mandat från medlemmarna att gå vidare med kapitaliseringen, säger Ulf Bengtsson.

Varken han, och knappast någon av medlemmarna heller, hade räknat med att något annat än att stämman skulle klubba denna punkt i dagordningen. Paketet om kapitaliseringen har diskuterats och kommunicerats med medlemmarna i ett och ett halvt år.

– Vi tog upp kapitaliseringen första gången hösten 2018 och därefter i medlemssamråd i januari 2019 då vi tog in synpunkter. I september 2019 kom vi tillbaka och berättade hur vi hade tänkt och sedan presenterades ett slutligt förslag under samråden i januari i år. Allt var alltså väl känt och förankrat när vi kom till stämman, säger Ulf Bengtsson.

Den enda fråga som kom upp innan röstningen var hur kommuner som inte har möjlighet att betala insatsen på en gång (900 kr/invånare i primärkommuner, 180 kr/invånare för regioner) kan göra. Här informerades om att föreningsstyrelsen kan bevilja dispens.

– Vi tror att det kan vara en handfull medlemmar som kommer in med ansökan, men det är svårt att idag prognostisera på grund av de ekonomiska effekterna av coronapandemin. Jag tror inte att 2020 kommer vara ett större problem likvidmässigt men hur det blir 2021 och 2022 beror förstås på hur snabbt landets ekonomi kommer på fötter och om de förstärkningar som regeringen satt in räcker till, säger Ulf Bengtsson.

Beslutet om kapitaliseringen är för de fyra närmaste åren, fast om förutsättningarna förändras så måste regelverket ändras.

– Hela kapitaltillskottet är beräknat på en prognos över kommunsektorns upplåningsbehov och med en viss marginal. Ju mer kommuner och regioner lånar desto mer kapital måste tillskjutas och ökar det mer än prognosen får vi komma tillbaka med begäran om ytterligare kapitalinsats.

Nästa års föreningsstämma är redan beslutad att hållas i Stockholm. Inget beslut är taget om 2022, men det är inte osannolikt att ambitionen är att åter vara utanför Stockholm och då får vi hoppas att det är med något fler än tre deltagare på ett podium. ■

STÄMMAN 2021

Nästa års föreningsstämma hålls i Stockholm. Inget beslut är ännu taget om 2022, men ambitionen är troligtvis att vara utanför Stockholm.

Skärskådar kommunernas framtid

Nationalekonomen **Eva Mörk** har ägnat en stor del av sin forskningskarriär åt att studera kommunerna. Nu ser hon en besvärlig framtid och tror att stora reformer står för dörren.

TEXT: ANDREAS ERICSON FOTO: ERIK CRONBERG

När sns – Studieförbundet Näringsliv och Samhälle – förra året valde ämne för sin konjunktur-rådsrapport bestämde de sig för att ta tempen på kommunsektorn. Bakgrunden var de stora utmaningarna som kommunerna står inför vad gäller exempelvis finansiering, kompetensförsörjning, åldrande befolkning och ett högt flyktingmottagande.

Forskargruppen som genomförde studien hade till uppgift att undersöka ”om det krävs mer omfattande reformer, till exempel kommunsammanslagningar eller att kommuner får olika stort ansvar beroende på vad de bedöms klara av”.

En av författarna till slutrapporten är nationalekonomen Eva Mörk, som också är ordförande i sns:s konjunkturråd.

– Kommunerna är otroligt viktiga aktörer.

EVA MÖRK

Gör:

Professor i nationalekonomi vid Uppsala Universitet

Bor:

Uppsala.

Har jobbat kommunalt?

Aldrig.

Hur många kommuner skulle du kunna räkna upp?

Haha, 100 skulle jag nog komma upp i om jag försökte. Men jag hoppas att jag slipper!

Det är alldeles för få som förstår vad som sker där. För att förstå Sverige måste man förstå kommunerna, säger hon när vi diskuterar rapporten. Redan som doktorand upptäckte Eva Mörk kommunsektorn.

– Det fanns bra svenska data och spännande frågor att besvara, säger hon.

När det var dags att välja avhandlingsområde föll valet på effekterna av statsbidrag till kommunerna.

Därefter har hon fortsatt att studera många andra frågor med bäring på kommunernas verklighet så som kommunal arbetskraftsefterfrågan och ekonomiskt bistånd.

Intervjun med Eva Mörk sker på det sättet som blivit vardag för de flesta år 2020 – via videosamtal.

När vi kommer in på detaljer suckar Eva Mörk att böckerna blivit kvar på jobbet.

– Man räknade ju inte med att bli hemma så länge när man började jobba på distans i våras, säger hon. →

Varför tycker du att det är så intressant med kommuner?

– Tittar man på den svenska välfärdsstaten är det ju kommuner som ansvarar för de stora bitarna: skola, barn- och äldreomsorg och ekonomiskt bistånd.

– Sedan är det intressant att vi har 290 olika enheter att jämföra och analysera skillnader mellan. En annan intressant aspekt är spänningen mellan stat och kommun. Staten har ett övergripande ansvar och ofta ställer väljarna de statliga politikerna till svars, men det är ju ofta kommunerna som tillhandahåller välfärdstjänsterna.

Men kommunerna dyker ändå upp rätt ofta i debatten?

– De dyker upp jätteofta, men oftast i fall när staten förväntas göra något för kommunerna. Mer sällan diskuteras varför vi har kommuner, vad som är idén med dem och vilka uppdrag

de ska ha. Man tar kommunerna för givna. Ofta sägs det att kommuner ska kunna anpassa sig till lokala förhållanden, men samtidigt blir många extremt upprörda när det uppstår skillnader, säger Eva Mörk.

Rapporten som Eva Mörk och de andra forskarna skrev heter kort och gott ”Kommunernas framtid” och går igenom det mesta i just den frågan. Rapporten som kom 2019 är en effektiv snabbkurs för alla som funderat på kommunernas historia, juridiska ställning och plats i det offentliga Sverige.

– Den viktigaste lärdomen från arbetet med rapporten är nog vilka stora skillnader det verkligen är mellan olika typer av kommuner. De kan se mycket olika ut när det gäller förutsättningar och utmaningar, men de har i stort sett samma uppdrag, säger Eva Mörk.

” Hade vi vetat det vi vet idag hade vi lagt betydligt mer tid på att diskutera äldreomsorgen.

Trots olikheter står ändå alla kommuner inför gemensamma utmaningar i form av demografi. Fler blir äldre och det innebär ökade kostnader. En lösning som ibland lyfts fram är sammanslagningar av mindre kommuner till större.

– I vår rapport såg vi inte sammanslagningar som en räddning. De påstås ibland ge skalfördelar, men vi tror inte det. Det blir istället för stora geografiska enheter med väldiga avstånd. Det finns exempelvis forskning från kommunsammanslagningar i Danmark – som ju är ett mindre land där fördelarna borde bli större – som visar på erfarenheter som inte är så lovande.

Ändå dyker idén om sammanslagningar ofta upp?

– Jo, och de kan säkert spela roll i vissa delar av Sverige. Men sammanslagningar är inte ett Alexanderhugg för att lösa alla problem. Absolut inte.

En annan viktig lärdom från SNS:s kommunrapport menar Eva Mörk handlar om det politiska ansvarsutkrävandet. Det finns mycket som talar för att förutsättningarna för ett effektivt ansvarsutkrävande inte finns. Staten kontrollerar mycket av kommunernas verksamhet genom riktade statsbidrag och utjämningsystem, lokalmedierna för en allt mer tynande tillvaro och med de gemensamma valdagarna riskerar lokalpolitiken drunkna i allt annat som händer på riksplånet när det väl är dags att rösta.

– Det finns risk för att det lokala ansvarsutkrävandet inte fungerar särskilt väl, det vill säga att det inte är säkert att duktiga politiker blir omvalda och tvärtom – att de som inte är lika duktiga på att förvalta de gemensamma resurserna inte blir bortröstade.

Eva Mörk och de övriga rapportförfattarnas förslag är därför en tydligare ansvarsfördelning mellan stat och kommuner. Inte lika många riktade statsbidrag, samt inte minst, skilda valdagar som föregås av en valrörelse som fokuserar på lokala frågor.

Vilka andra viktiga lärdomar tycker du att ni drog under arbetet med kommunrapporten?

– Det är förstås svårt att komma runt finansieringsfrågan. Där har vi som alla vet både en kortsiktig och en långsiktig demografisk utmaning. Den första handlar om att 40-talisterna börjar fylla 80 i år. Den andra om att vi generellt lever allt längre.

Hur löser vi dessa utmaningar?

– Det är svårt. Kommunalskatterna är redan höga. Höjda avgifter är ett sätt, men utrymmet är begränsat. Sedan har vi alla ekonomers favoritskatt – fastighetsskatten. Skulle den kunna göras kommunal? Samtidigt är fastighetsvärdena inte högst i de områden som har de största utmaningarna.

Fastighetsskatten var ju heller inte så populär senast vi hade en sådan?

– Nej, men jag tror det kanske skulle finnas större acceptans för lokal fastighetsskatt än en statlig. Jag tror också att det handlar om att vi ekonomer misslyckats med att tala om hur bra fastighetsskatt är.

– Ett annat alternativ är naturresurser, ska staten eller regionerna kunna beskatta dem? I Norge får regionerna betydligt större andel av det värde som kommer från naturtillgångarna och det är kanske något man borde fundera på.

En höjd pensionsålder är annars ”absolut nödvändig” för att klara välfärdens utmaningar, tror Eva Mörk. En annan möjlighet för att stärka de kommunala ekonomierna är mer generella statsbidrag.

– Man kan tänka sig ett bidrag som staten inte fattar beslut om varje år, utan som uppräknas enligt index. Då kan kommunerna på förhand veta vad de kan förvänta sig, säger Eva Mörk.

En populär lösning på det kommunala finansieringsgapet är att kommuner själva ska locka till sig företag och talanger för att på så sätt öka skatteintäkterna. →

Richard Floridas tankar om den kreativa klassens betydelse och strävan efter att skapa lokala tillväxtkluster känner nog de flesta i Kommunsverige igen.

Men går det att genom lokal tillväxtpolitik och satsningar på att "sätta kommunen på kartan" få in pengar?

– Det finns inget som tyder på att det ger pengar tillbaka, snarare tvärtom. Vi studerar det i rapporten och dissar det ganska rejält, säger Eva Mörk.

Vad kan då en kommun göra för att locka företag som ger tillväxt och fler arbetstillfällen?

– Effektiv handläggning av tillstånd, bra skolor och barnomsorg, bra kommunal infrastruktur. Det är ju det som är kommunernas uppdrag. Sedan kan man bygga idrottshall om man tycker det är kul, men man ska inte tro att det motiveras av att det kommer ge en massa pengar tillbaka.

Vid sidan av sammanslagningar är samverkan mellan kommuner en populär lösning, som dessutom blivit allt vanligare med tiden.

Hur väl fungerar då sådana?

– Det vet vi väldigt lite om, det är svårt att utvärdera forskningsmässigt. Samverkan är ju frivillig och sannolikt har den genomförts där den har störst chans att lyckas. Det är svårt att säga hur det går på andra ställen. Så tyvärr är det ett extremt svårforskat område, säger Eva Mörk.

Ytterligare en reform för kommunsektorn skulle vara så kallad asymmetrisk kommunmodell, det vill säga att olika kommuner har olika ansvar.

– Idag förväntas kommuner som ser väldigt olika ut utföra samma saker. Jag tycker man ska fundera på om vissa saker kan tas bort från vissa kommuner, exempelvis skolansvar. Det har ju nu i vår kommit en skolutredning som föreslår regionala skolenheter. Det skulle kunna vara en plats att börja, säger Eva Mörk.

Det låter ganska radikalt att överge den enhetliga kommunmodellen som vi haft sedan 1952? Är det realistiskt att tro på en sådan reform?

– Absolut. Givet de stora utmaningar som finns i form av urbanisering där glesbygden blir glesare och städerna växer känns det väldigt svårt att tro att vi ska ha en enhetlig kommunmodell. Alternativet är att staten börjar göra mer, men det tror jag är en ännu större reform.

” För att förstå Sverige måste man förstå kommunerna.

Motargumentet brukar vara att det skapas A- och B-kommuner?

– Jag har lite svårt att förstå det. Jag tänker att det borde vara bättre att vara en kommun med ett litet ansvarsområde som man klarar av väl, än en kommun med ett stort ansvarsområde som man hela tiden får kämpa för att uppfylla.

Ett problem som finns enligt Eva Mörk är dock något hon kallar ”demokratiskt blur”, det vill säga att det skapas en oklarhet för medborgarna vem som egentligen gör vad; staten, kommunen eller samverkansgruppen?

– Det är det stora problemet man måste lösa på något sätt. Vi har redan ett visst sådant ”blur” i och med kommunal samverkan.

Kan det vara en lösning att förstatliga en del kommunal verksamhet?

– I ett enkelt teoretiskt perspektiv kanske det kan vara det. Om man sitter vid ett stort ritbord och får designa som man vill. Det som oftast diskuteras är ju ett förstatligande av skolan, men det tror jag är en väldigt stor reform i dagsläget och det tror jag är det sista skolan skulle behöva just nu.

Är det något som har hänt under året efter att er rapport kom, som du tycker har påverkat det ni berörde i den?

– Ja, hade vi vetat det vi vet idag hade vi lagt betydligt mer tid på att diskutera äldreomsorgen, framför allt personalförsörjningen. Coronakrisen har väldigt tydligt visat hur sårbar vår äldreomsorg är.

Coronakrisen innebär ett besvärligt läge för alla kommuner (läs mer om pandemin på sidorna 6–11 i det här numret av Dialog).

– Vi har dels det ekonomiska, dels det hälsomässiga. Det ekonomiska vet vi fortfarande mycket lite om. Med största sannolikhet kommer vi få se en ökad arbetslöshet, och det kommer förstås påverka skatteintäkterna.

En annan konsekvens av ökad arbetslöshet kan bli ökade kostnader för försörjningsstöd.

Hur väl rustade står de kommunala ekonomierna inför en sådan här nedgång?

– Vi tittade lite på det i vår rapport. Sedan man införde balanskrav och krav på två procent överskott har de flesta kommuner klarat av det, med några undantag. Så situationen ser bättre ut än exempelvis i början på 2000-talet. Men få kommuner är förstås tillräckligt rustade för en riktigt djup och långvarig lågkonjunktur.

Kan den här krisen påskynda det reformarbete vi pratade om tidigare?

– Jag vet inte. Det är möjligt. 1990-talskrisen förändrade ju mycket. Vi kommer nog definitivt tänka om kring äldreomsorgen. Det hoppas jag i alla fall. ■

Ny upplåningsstrategi

I CORONAKRISENS SPÅR

Sedan i mars säljer Kommuninvest sina obligationer genom veckovisa auktioner. **Christian Ragnartz**, chef för skuldförvaltningen på Kommuninvest, berättar varför det mitt under coronakrisen blev viktigt att sluta med de dagliga försäljningarna.

TEXT: ANNA SPÄNGS FOTO: TERÉSE ANDERSSON

När coronaviruset började sprida sig runt om i världen blev det enorma slag på finansmarknaderna. Jämfört med finanskrisen, som byggdes upp under lång tid, så kom viruset covid-19 som en chock.

Det fanns knappt någon som hade möjlighet att se den enorma svallvåg som var på gång berättar Christian Ragnartz, chef för skuldförvaltningen på Kommuninvest.

– Trots att jag jobbat med detta i närmare 25 år och varit med om ett par kriser har jag aldrig tidigare sett ett så snabbt förlopp med så extremt stora rörelser. Det gick från noll till hundra på någon sekund. Men vi har ju riggat vår verksamhet för storm, eller till och med orkan, så vi blev inte speciellt stressade, säger han.

Under sina fyra år på Kommuninvest har Christian varit med och utvecklat verksamheten, bland annat med en ny ALM-modell som matchar

FAKTA CHRISTIAN RAGNARTZ

48 år, chef för skuldförvaltningen på Kommuninvest sedan 2017 och innan dess chefsstrateg.

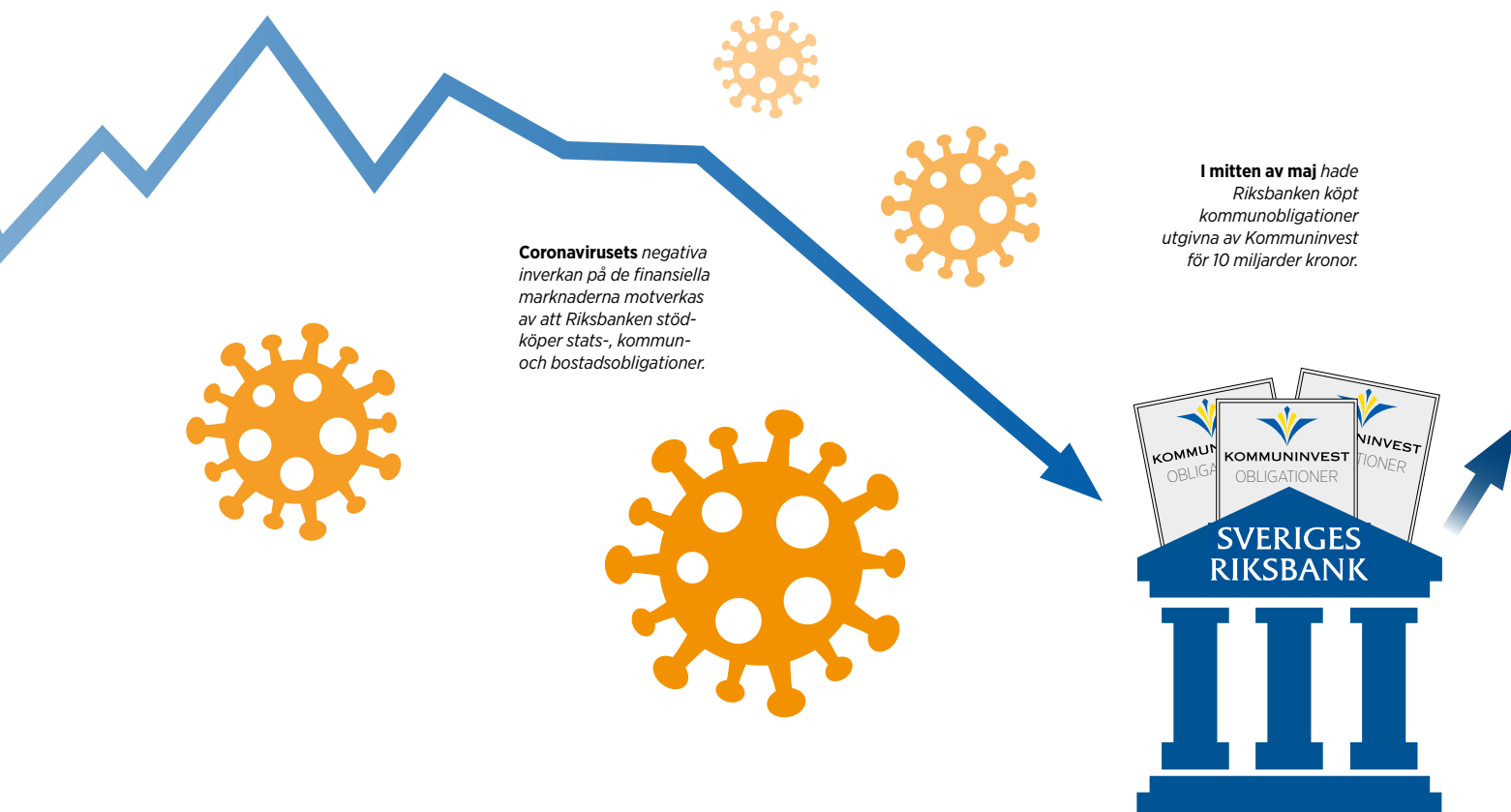
Tidigare: Han har bland annat varit avdelningschef och biträdande områdeschef på Finansinspektionen, chef för förvaltningen och chefsstrateg på Sjunde AP-fonden samt ansvarig för portföljansly på Riksbanken.

upp- och utlåning. Även likviditetsreserven har ändrat inriktning. Dessa förändringar fick nu testas under extrema förhållanden och det har gått mycket bra enligt Christian Ragnartz.

– Hur konstigt det än låter så har det löpt på som vanligt och det har varit betryggande. Vi har kunnat förse våra kunder och medlemmar med precis det de har velat ha och vi har aldrig varit i närheten av att börja nagga våra reserver i kanten, säger han.

Ioch med den stora volatiliteten stängde marknaderna delvis ned under någon veckas tid i mars. Aktörer som Kommuninvest hade fortsatt tillgång till finansiering, men då osäkerheten var så stor som den då var innebär det oftast till ett mycket högre pris och till en betydligt högre risk. Därför avstod Kommuninvest från att ens försöka låna upp pengar.

– Är det full storm så ger du dig helst inte ut till havs om du inte måste, oavsett hur väl-

Coronavirusets negativa inverkan på de finansiella marknaderna motverkas av att Riksbanken stöd-köper stats-, kommun- och bostadsobligationer.

I mitten av maj hade Riksbanken köpt kommunobligationer utgivna av Kommuninvest för 10 miljarder kronor.

byggd skutan är. Och Kommuninvest är dessutom riggad för att kunna ligga kvar i hamnen i många dagar och vänta ut den värsta stormen, säger Christian Ragnartz.

Myndigheterna i olika länder var mycket snabba med att agera på coronapandemins negativa effekter. Framförallt jämfört med finanskrisen så var agerandet blixtnsnabbt och resolut. Centralbanker sänkte räntan och stödköpte obligationer. Stater och regeringar införde åtgärder för att underlätta för företagen och motverka en alltför hög arbetslöshet. Därmed ökade också spekulationerna om vad den svenska Riksbanken skulle göra.

På Kommuninvest funderade man över om Riksbanken skulle köpa Kommuninvests obligationer och om det ens var praktiskt möjligt.

– Riksbanken får enligt EU-regler inte göra direkta köp av värdepapper utgivna av den typ av aktör som vi är, för det skulle kunna tolkas som direktfinansiering av offentlig skuld, säger Christian Ragnartz.

För att möjliggöra stödköp även av Kommuninvests obligationer, och för att i ett extremt läge säkerställa marknadsmässiga priser, ändrade Kommuninvest i mitten av mars

på sitt emissionsförfarande för försäljning av obligationer till investerare. Från att dagligen ha sålt obligationer till investerare som kontaktade återförsäljarna – så kallade tap-emissioner – införde Kommuninvest istället veckovisa auktioner liknande dem som Riksgälden genomför för statsobligationer.

Samma dag som Kommuninvest meddelade detta kom Riksbankens besked om utökade obligationsköp. Riksbanken skulle köpa värdepapper för ytterligare 300 miljarder kronor i år och köpen skulle också omfatta Kommuninvests obligationer.

– Om Riksbanken skulle ha köpt alla olika typer av emittenter – det vill säga statsobligationer, säkerställda obligationer och kommunobligationer – men inte Kommuninvests obligationer, så hade räntorna på våra obligationer riskerat att utvecklas sämre relativt övriga emittenter. Men tack vare de förändringar som gjordes, har våra upplåningsnivåer nu varit fortsatt konkurrenskraftiga och mot statsobligationer är ränteskillnaden historiskt låg, avslutar Christian Ragnartz. ■

FAKTA: UPPLÅNINGSSTRATEGIN

I mars införde Kommuninvest en ny upplåningsstrategi med veckovisa auktioner i det svenska obligationsprogrammet.

Auktionerna sker enligt principen varannan vecka, varannan obligation. Volymerna som erbjuds för respektive obligation annonseras en dag i förväg. Kommuninvests upplåningsbehov i olika löptider styr utbudet.

Investerare kan lägga bud via Kommuninvests återförsäljare eller köpa i andra hand av banker som har ett lager av värdepapper.

FAKTA: BALANSOMSLUTNING

470 miljarder kronor i slutet av 2019. Det kan jämföras med drygt 180 miljarder kronor i slutet av 2009.

Borrhål kyler och värmer luften till kvarteret Eol i Uddevalla.

Välfärdsinvesteringen

Effektsnål värme och kyla från berggrunden

TEXT: SUSANNA KULL FOTO: UDDEVALLAHEM

Från utsidan ser Eol, två stycken sex-våningshus på Brattgatan i centrala Uddevalla, ut som vilka nybyggda och moderna bostadshus som helst. Men under de båda huskropparna döljer sig fem borrhål som vardera sticker 220 meter ner i berggrunden, och som med hjälp av borrhålsvatten förser fastigheten med passiv förvärmning av ventilationen.

– Eol får sin värme genom fjärrvärme, men med geoenergi och systemet GEO-FTX kan vi minska värmeeffektbehovet i husen. De fem borrhålen bidrar till att under vinterhalvåret förvärma intagsluften och därmed minska behovet av avfrostning i ventilationen. Och tvärtom på sommaren, då ventilationsluften kan kylas med borrhålsvattnet för att ge ett behagligt inomhusklimat, säger Andreas Skälegård, energi- och installationssamordnare på Uddevallahem.

Fastigheten med totalt ett 90-tal lägenheter och en större kontorsbyggnad som binder samman de båda husen ingår i Uddevallahems bestånd. Investeringen i GEO-FTX finansierades med Gröna lån från Kommuninvest.

– Det finns en rad positiva effekter med att förvärma eller förkyla den inkommande ventilationsluften med hjälp av borrhålsvatten. Inte minst kan fjärrvärmesystemet i stort avlastas under de timmar på dygnet då behovet är som störst, säger Andreas Skälegård. ■

Gröna lån ser framåt

I juni är det fem år sedan Kommuninvest började ge ut Gröna lån. Intresset för dem har varit mycket stort. Men den gröna finansieringen kan bli ännu bättre på att främja omställningen, om Sverige ska nå sina hållbarhetsmål.

TEXT: LINUS OLIN

5 år kanske inte låter så länge, men för Kommuninvests gröna finansiering har mycket hunnit hända under den tiden. Gröna lån är en låneform för investeringsprojekt som främjar övergången till ett hållbart samhälle, och sedan satsningen inleddes i juni 2015 har över 65 miljarder kronor i utlåning beviljats. Finansieringsformen har gått från att utgöra noll procent till över 10 procent av Kommuninvests totala utlåning.

Det finns flera anledningar till varför grön finansiering blivit en sådan framgång, menar Björn Söderlundh, utlåningschef för Kommuninvest.

– Det främsta skälet är den snabba utvecklingen av kommunernas och regionernas hållbarhetsarbete, och deras intresse för att inkludera finansieringen i det. En annan central pusselbit har varit Miljökommitténs engagerade arbete för att granska och bedöma låneansökningarna. Ytterligare en tillgång har varit den täta nordiska samverkan kring effekt-

rapportering, initierat av Kommuninvest, som medfört att vi ligger långt framme på området, säger Björn Söderlundh.

Kommuninvest bedömer att de Gröna lånen kan komma att utgöra en allt större del av den totala utlåningen. Med tanke på Sveriges pågående omställning till ett mer hållbart samhälle och målet om att senast år 2045 nå nettonollutsläpp av växthusgaser måste finansieringsformen fortsätta att utvecklas, menar Björn Bergstrand, hållbarhetschef för Kommuninvest.

Då en stor andel av de Gröna lånen avser byggnader med låg energiförbrukning läggs särskilt stor uppmärksamhet på att främja arbetet med sådana investeringsprojekt.

– Tillsammans med Svenska Miljöinstitutet och Sveriges Allmännyta har vi nyligen presenterat en vägledning, ”Klimatkrav vid upphandling av byggprojekt”, säger Björn Bergstrand. Målet är att bidra till en branschstandard som

gör det möjligt för beställare att beräkna klimatpåverkan från byggprocessen och kunna ställa klimatkrav vid nyproduktion. Baserat på detta presenterade vi också nya kriterier för Gröna lån, som införs 2021.

Men fortsatta framgångar kommer inte av sig själv. – Ambitions-, kvalitets- och kravnivåerna höjs i rask takt och det gäller för oss att kontinuerligt utveckla vårt arbete. Både för att tillgodose intressen från medlemmar och kunder samt investerare och kapitalmarknad, men även andra intressenter, säger Björn Bergstrand.

Som ett led i detta har Kommuninvest under våren startat flera nya initiativ. Ett strategiskt partnerskap har inlett med den japanska pensionsförvaltaren GPIF, som är världens största pensionsfond och mycket aktiv inom hållbara placeringar. I maj gick Kommuninvest med i børsorganisationen Nasdaqs Sustainable Bond Network för gröna obligationer. ■

SMÅKOMMUNSTILLÄGG KAN MINSKA SKATTEGAPET

Små kommuner har smådriftsnackdelar som utjämningsystemet inte fångar upp. En ny analys gjord på uppdrag av Kommuninvest kommer fram till att den enklaste och snabbaste lösningen är ett särskilt statligt småkommunstillägg.

TEXT: CARL JOHAN LILJEGREN

Det kommunala utjämningsystemets svårigheter att fånga upp allt gör att små kommuner inte fullt ut kompenseras för de smådriftsnackdelar som det innebär att ha få invånare. Det är en anledning till att skattesatserna varierar stort mellan landets kommuner. Problemet analyseras i en ny rapport "Utjämnings av kommunalskatterna" som gjorts på uppdrag av Kommuninvest.

De tre rapportförfattarna Sören Häggroth och Dan Ericsson, båda tidigare statssekreterare med ansvar för bland annat kommunala frågor, samt Emelie Värja, forsknings- och utbildningsansvarig på Kommuninvest, tar upp olika perspektiv på skillnaderna i skattesats mellan olika kommungrupper.

Framst handlar rapporten om vilka orsakerna till skillnaderna i skattesats mellan olika kommungrupper är, och vad som kan och bör göras för att minska dem. Men även rättvisefrågan tas upp. Det vill säga om det är rimligt för individer och hushåll att det ska skilja som mest nästan 6 kronor i kommunalskatt mellan de kommuner som har högst och de som har lägst kommunalskatt.

– Trots många utredningar om kostnadsutjämnings har gapet ändå ökat över tid.

Utjämningsystemet fungerar mycket bra när det gäller intäkter och utgifter. Men det leder inte till utjämnings vad gäller storleken på kommunalskatten, säger Sören Häggroth.

Det är något som Riksrevisionen också noterat och det gäller även efter den uppdatering av utjämningsystemet som gjorts och gick igenom 2020. I denna ökade kompensations till gles befolkade kommuner. Men enligt Riksrevisionens granskning når den inte hela vägen. Det finns fortfarande faktorer som inte fångas upp i det kommunala utjämningsystemet.

I rapporten granskas orsakerna till att skillnaderna i skattenivå är så stora mellan olika kommuner. En del, men långt ifrån allt, kan förklaras av variationer i lokala prioriteringar och skillnader gällande effektivitet i den kommunala verksamheten.

En annan faktor som spelar stor roll för att förklara skattesatsskillnaderna är äldreomsorgen. Alla kommuner står inför demografiska utmaningar. Men för många småkommuner är utmaningarna större samtidigt som de har sämre möjligheter att ekonomiskt, demografiskt och arbetskraftsmässigt möta utmaningarna med en både krympande och åldrande befolkning.

– Därmed finns en risk att vi får ökade skillnader i skattesatserna framöver på grund av skillnader i demografin, säger Emelie Värja.

FAKTA RAPPORTEN

Fokusrapporten "Utjämnings av kommunalskatterna" publiceras inom ramen för Kommuninvests rapportserie om hur man säkrar en bärkraftig kommunstruktur. Du hittar den och andra rapporter i serien på Kommuninvests hemsida.

FÖRFATTARNA TILL RAPPORTEN ”UTJÄMNING AV KOMMUNALSKATTERNA”

SÖREN HÄGGROTH

Tidigare statssekreterare

EMELIE VÄRJA

Forsknings- och utbildningsansvarig
på Kommuninvest

DAN ERICSSON

Tidigare statssekreterare

Rapportförfattarna fann också ett tydligt samband mellan invånarantal och skattesats. Storstäder och pendlingskommuner nära storstäder har de absolut lägsta skattesatserna i motsats till små landsbygdskommuner som har de allra högsta skattesatserna.

När man indelar kommunerna efter invånarantal så har de med minst folkmängd högst skattesats och de med störst folkmängd lägst skattesats i fallande led.

– När skattesatsskillnaderna är så tydliga vid indelning efter strukturella förutsättningar så tyder det på att det finns smådriftsnackdelar i verksamheten som inte tas om hand i det kommunala utjämningsystemet, vilket tyder på att vi inte har likvärdiga förutsättningar i dag, säger Emelie Värja

Många små och glesbefolkade kommuner fastnar därför, trots normala ambitioner och god verksamhet, i en ”högskattefälla” bara för att samhällsstrukturerna är ogynnsamma. Rapportförfattarnas förslag på lösning av smådriftsnackdelarna är att ett statligt finansierat småkommunstillägg utanför kostnadsutjämningsystemet införs. Idén är hämtad från Norge, men är anpassad efter svenska förhållanden. Tanken är att en fast ersättning på 12 miljoner kronor ges till varje kommun som har en befolkning på mindre än 10 000 invånare. Då skulle de allra minsta kommunernas skattesatser, om tillägget endast användes

till skattesänkningar, kunna tas ner strax under den genomsnittliga skattenivån i de kommuner som inte får tillägget.

– Med denna lösning får små kommuner möjlighet att verka på någorlunda lika villkor som övriga kommuner och kan finansiera sin välfärdsverksamhet och ge sina invånare en likvärdig samhällsservice, säger Dan Ericsson

Tillägget skulle omfatta 72 kommuner, spridda över hela landet, och ge en årlig totalkostnad på 864 miljoner kronor.

– Beloppet kan sättas i relation till statens totala ersättning till kommunsektorn som nu är nästan 130 miljarder kronor per år, och då har vi inte alls tittat på coronaeffekterna, säger Dan Ericsson.

Fördelen med att lägga förslaget om att lägga småkommunstillägget utanför kostnadsutjämningsystemet är att det är förhållandevis enkelt att införa och kan genomföras snabbt.

– Vi vill komma åt problematiken med skillnaderna i kommunalskatt snabbt, för vi vet ju hur långa ledtider det är med utredningar och systemändringar. Förslaget bör vara relativt enkelt att genomföra politiskt och det är ju faktiskt så att många av kommunerna det gäller är illa ute. Vårt förslag ger i dessa fall en lindring som gör att de kanske kan undvika ytterligare skattehöjningar, säger Sören Häggroth. ■

”

Med denna lösning får små kommuner möjlighet att verka på någorlunda lika villkor som övriga.

Dan Ericsson

UNIKT SAMARBETE

gav snabb hjälp till vård och omsorg

Tack vare ett unikt samarbete, där Kommuninvest ställde upp med en räntefri kredit på 500 miljoner kronor, kan små och stora kommuner i hela landet nu snabbt få tillgång till skyddsutrustning och desinfektionsmedel till sina vård- och omsorgsverksamheter.

TEXT: ANDERS BORG FOTO: SHUTTERSTOCK

” Det här är ett utmärkt exempel på kommunal samverkan och visar att i krissituationer är kommunerna och dess gemensamma organ verkligen på tårna och kan agera snabbt.

Jens Larsson, chefsjurist Kommuninvest

De inledande månaderna av Covid-19-pandemin har inneburit stora påfrestningar för såväl sjukvården som för kommunernas vård- och omsorgsverksamheter. Bristfällig lagerhållning av framför allt skyddsutrustning och desinfektionsmedel ledde initialt till hårda prioriteringar för att i första hand sjukhusens intensivvårdsavdelningar skulle ha tillgång till den utrustning de behövde. Samtidigt visar smittspridningen på många av landets äldreboenden både att behoven är stora även inom de verksamheterna och att det inledningsvis var svårt att få fram den materiel som efterfrågades i tillräckligt stor omfattning. Framför allt de mindre kommunerna hade svårt att få köpa rätt utrustning med snabb leverans och till acceptabla priser.

För att snabbt komma till rätta med den här problematiken togs ett gemensamt initiativ av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), länsstyrelsernas samordningskansli, Region Stockholm, Västra Götalandsregionen, Region Skåne och storstadskommunerna Stockholm, Göteborg, Malmö och Uppsala. Tillsammans gav de i uppdrag åt SKL Kommentus, som är SKR:s, kommunernas och regionernas gemensamt ägda inköpscentral, att köpa in stora volymer av främst skyddsutrustning och desinfektionsmedel för att säkerställa att alla landets kommuner skulle få tillgång till den materiel de behövde – snabbt och i tillräcklig mängd.

Men för att möjliggöra inköp och lagerhållning i den omfattning som krävdes behövde SKL

JENS LARSSON

Chefsjurist, Kommuninvest

OLOF MOLANDER

Områdeschef, SKL Kommentus

Kommentus en finansiell resursförstärkning. Initiativtagarna till inköpsatsningen vände sig därför till Kommuninvest med en förfrågan om Kommuninvest kunde ställa upp med en kredit på 500 miljoner kronor.

– När vi fick frågan gick det väldigt fort. Det tog inte mer än en helg för oss att ta fram en principöverenskommelse, berättar Jens Larsson, Kommuninvests chefsjurist.

Krediten som snabbt kom på plats är räntefri och garanteras genom ett borgensåtagande av kommunerna Stockholm, Göteborg, Malmö och Uppsala. Tanken är att ytterligare kommuner i ett senare skede ska kunna bidra till finansieringen genom att gå in med egna borgensåtaganden.

– Det här är ett utmärkt exempel på kommunal samverkan och visar att i krissituationer så är kommunerna och dess gemensamma organ verkligen på tårna och kan agera snabbt. Arbetsfördelningen, där SKR stod för samordningen och vi för finansieringen, fungerade mycket bra och smidigt, konstaterar Jens Larsson.

För att kunna erbjuda en kredit till SKL Kommentus gjorde Kommuninvest ett avsteg från sin ordinarie affärsmodell, att bara acceptera borgensåtaganden från sina medlemmar. Vare sig Stockholm eller Malmö är i nuläget medlemmar. I det här mycket speciella läget bedömde Kommuninvest att det var av överordnad betydelse att kunna bidra till att alla svenska kommuner snabbt fick tillgång till den skyddsutrustning som krävs i vård, omsorg och andra verksamheter. Då Stockholm och Malmö liksom Kommuninvest har högsta rating blir vi starkare tillsammans.

Munskydd, plasthandskar och annan skyddsutrustning är oftast framme hos vård- och omsorgsgivarna senast ett dygn efter att beställning har gjorts.

– Vi finns alltid här för kommuner och regioner i deras finansiering. Det gäller i synnerhet i svåra tider. Kommuninvest har en grundläggande stabilitet och har hittills klarat krisen mycket bra. Att gå in och även ta det lite bredare samhällsansvaret blir därför ett mycket logiskt steg, säger Tomas Werngren, Kommuninvests vd.

De positiva effekterna av detta samarbetsinitiativ har inte låtit vänta på sig. Olof Molander, affärsområdeschef på SKL Kommentus, berättar att man under den korta tid som försäljningen till vård- och omsorgsverksamheterna varit igång har fått in mer än 300 beställningar från kommuner och ett antal privata vårdgivare.

– Många av beställarna har hört av sig och det är genomgående positiva reaktioner, säger Olof Molander, och fortsätter:

– Så fort vi hade fyllt på lagren med munskydd, visir, förkläden, handskar, hand- och ytdesinfektion och annan utrustning, öppnade vi en webbshop där kommuner och andra vårdgivare enkelt kan beställa vad de behöver.

Webbshopen som öppnats, sköts och administreras av Onemed är utformad så att beställarna känner igen sig och enkelt kan lägga sina ordrar. Onemed, en stor grossist som SKL Kommentus Inköpscentral har ett omfattande samarbete med sedan tidigare, tar även hand om lager och distribution med leveranser direkt till vård- och omsorgsinstitutionerna.

– Vi ville ha ett system som gjorde det enkelt att beställa och som fungerar även för de kommuner som inte har så stora resurser. Beställningarna sker ofta direkt från äldrevården med leverans inom 24 timmar till brukarstället, säger Olof Molander.

Olof Molander är mycket nöjd med samarbetet med Kommuninvest, SKR, Länsstyrelsen och de fyra kommuner som gått in som borgenärer. En uppfattning som han delar med Kommuninvests chefsjurist Jens Larsson:

– Från idé till verklighet gick det här väldigt fort. Jag hoppas att det här blir ett exempel som visar vägen mot hur olika aktörer inom Kommunsverige kan samarbeta ännu bättre i framtiden. ■

OMSTARTEN BEHÖVER STYRAS I HÅLLBAR RIKTNING

FOTO: TERESE ANDERSSON

UNDER DE SENASTE MÅNADERNA har stor kraft ägnats åt att hantera de omedelbara konsekvenserna av en pandemi som spridits över klotet i en takt som överraskat de flesta bedömare. Även om de långsiktiga konsekvenserna är svåröverblickbara och smittspridningen långt ifrån har stannat av så har, under maj, ekonomier som varit nedstängda så sakteliga börjat öppnas upp.

Coronakrisen har på flera sätt visat på mänsklighetens förmåga att kraftsamla när det gäller men också pekat på svagheter och brister i samhällsstrukturer. Det är uppenbart att Covid-19 slagit hårdast mot svagare länder och mer utsatta samhällsgrupper, och att dessa kommer att ha försvagats ytterligare efter att pandemin passerat.

Allt fler aktörer pekar nu på vikten av att omstarten leder till mer motståndskraftiga samhällen, det gäller inte bara för att kunna hantera framtida hälsorelaterade extremhändelser utan även miljö- och klimatrelaterade sådana. För medan pandemin brett ut sig har tyvärr den globala temperaturuppvärmningen fortsatt och 2020 förväntas bli ett av de varmaste åren som uppmätts. Att ekonomier stängts ned har visserligen tillfälligt minskat utsläppen, men minskade luftföroreningar gör att instrålningen från solen ökat. De miljöutmaningar vi gick in med innan Covid-19 finns definitivt kvar.

”

Vi ser också en trend i att kommuner och regioner bejakar både sociala och gröna mål inom en och samma investering.

SVERIGE HAR UNIKA MÖJLIGHETER till en grön omstart av ekonomin då både näringslivet och offentliga aktörer redan före pandemin bröt ut kommit långt i både ord och handling. Till exempel utgör många av kommunsektorns investeringar i boende, energiförsörjning, kollektivtrafik med mera goda förebilder för ett framtida hållbart samhälle. Och de finansieras i allt högre utsträckning hållbart. När Kommuninvest i juni firar 5-årsjubileum för Gröna lån så kan vi konstatera att fler

än 150 medlemmar valt denna finansieringsform, för närmare 370 gröna investeringsprojekt och till ett värde av över 65 miljarder kronor. Vi ser också en trend i att kommuner och regioner bejakar både sociala och gröna mål inom en och samma investering.

Kanske har det att göra med att de Globala målen för hållbar utveckling, som antogs 2015, börjar få ett allt starkare genomslag i policyer, strategier och handlingsplaner. Och på insikten att hållbar omställning inte enbart handlar om miljö och klimat utan även om människors livsvillkor.

Därför är det nu viktigt att omstarten görs på ett klokt sätt, så att den stimulerar långsiktig utvecklingskraft i rätt riktning. Om man får önska så blir detta startskottet för en omställning som accelererar snarare än saktar ner arbetet med Agenda 2030.

Kommunsektorn bör fortsätta att främja långsiktigt hållbara investeringar och i möjligaste mån söka upprätthålla sin samhällsbärande jobbskapande funktion. Rätt åtgärder nu och i närtid kan lägga grunden till ett mer hållbart Sverige, fossilfritt och inkluderande, och mer motståndskraftigt mot de extremhändelser vi vet lär öka både i frekvens och intensitet i framtiden.

Björn Bergstrand
hållbarhetschef,
Kommuninvest

FINANSSEMINARIERNA BLIR TILL DIGITALT FINANSFORUM

Kommuninvests finansseminarier är varje höst en återkommande höjdpunkt. Det är då som vi, med hjälp av intressanta gäster, går på djupet i de mest aktuella frågorna i den kommunala ekonomin.

DENNA SAMLADE ANALYS BLIR NU EXTRA VIKTIG.

I kölvattnet av coronakrisen står kommuner och regioner inför tuffare tider. Utmaningarna i ekonomiarbetet kan bli både större och svårare än tidigare.

I år har vi också dragit slutsatsen att det digitala formatet, på grund av smittorisk och restriktioner, är att föredra. Med digitala lösningar kan vi vara säkra på att alla som vill också har möjlighet att delta.

Det nya digitala konceptet kallar vi för ”Finansforum”. Det består av åtta webinarier och ett antal

workshops på intressanta teman. Allt arrangeras under september och oktober.

Som deltagare väljer man helt fritt vad man vill vara med på. Man sätter ihop sin egen ”favoritmix”.

Man kan vara med på alla eller på bara ett enda arrangemang – och allt däremellan.

Finansforum är kostnadsfritt.

Detaljerna kommer snart på vår hemsida och i våra sociala kanaler.

Välkommen!

5 frågor till en förnyare

Han har receptet för distansundervisning

TEXT: DAVID GROSSMAN FOTO: ERIK CRONBERG

Johan Larsson, yrkeslärare på restaurang- och livsmedelsprogrammet på Tumba gymnasium i Botkyrka, insåg snabbt att pandemin satte hinder för den praktiska delen av utbildningen. Lösningen blev matkassar distribuerade till eleverna med matlagningsuppgifter som skulle dokumenteras.

Hur kom du på idén med matkassen?

– När eleverna försvann från skolan och vi gick över till distansundervisning gick det bra att bedriva viss undervisning, men laga mat är ju ett hantverk som man måste öva på. Vi arbetade fram ett koncept med en matkasse och uppgifter där eleven skulle dokumentera tillvägagångsätt och resultat med bilder eller med film. Kassarna skickade vi ut varannan vecka med fältassistenter som hade tid över eftersom det inte var elever på skolan.

Vad har eleverna fått laga till?

– Olika rätter som är säsonganpassade. Till exempel var det mycket primörer i mars och april som ramslök och vit sparris. Sedan teknisk matlagning som styckning & bakning. Några gånger har vi låtit eleverna kreativt skapa egna rätter utifrån råvarukorgen.

Hur har de klarat uppgifterna?

– Bra, de har varit medvetna om att de måste motivera sina val av tillvägagångsätt och beskriva processen. Uppgifterna ligger ju till grund för bedömningen.

Med de kunde väl fuska och låta föräldrarna laga till maten?

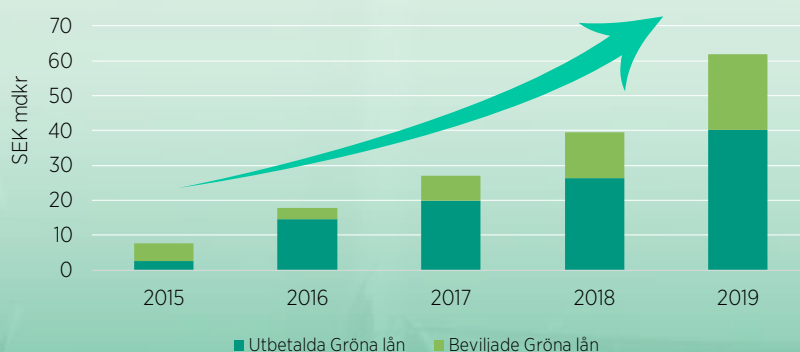
– Jo, visst är det möjligt men man får inte glömma att det är ett hantverk vi lär ut och det är stor skillnad på professionell matlagning & hemmamatlagning. Vi har hört att många uppskattat att deras barn serverar mat hemma, ibland sånt som de vanligen inte äter.

Nu blir det, om pandemin inte förvärras, vanlig undervisning i höst. Hur känns det?

– Jätteskönt. Jag hoppas även att restaurangnäringen kommer igång igen så att eleverna får komma ut i arbetslivet efter utbildningen.

Gröna lån över tid

Våra Gröna lån fyller 5 år!

Och vilka fem år det har varit! Kommuner och regioner har gjort stora framsteg i sitt hållbarhetsarbete, och det gäller även finansieringen. Sedan starten har vi beviljat över 65 miljarder kronor i Gröna lån, fördelade över 360 investeringsprojekt i fler än 150 kommuner och regioner. De Gröna lånen har flera styrkor:

Engagemang

De Gröna lånen främjar intern samverkan inom kommunen/regionen och synliggör era hållbarhetsansträngningar.

Flexibilitet

Gröna lån kan användas för investeringar inom åtta projektkategorier: allt från förnybar energi och gröna byggnader till klimatanpassning och hållbar mobilitet.

Kostnadseffektivitet

Gröna lån är enklare och billigare än andra gröna finansieringsformer. På löptider över tre år har våra Gröna lån bättre villkor än våra normala lån.

www.kommuninvest.se/gronalan

KOMMUNINVEST

